

POSTANOWIENIE

Dnia 14 lipca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)
SSN Jolanta Frańczak (sprawozdawca)
SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z wniosku B. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o świadczenie rehabilitacyjne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 lipca 2015 r.,
zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w G.
z dnia 30 sierpnia 2014 r.,

- 1. odrzuca zażalenie w części dotyczącej punktu drugiego zaskarżonego postanowienia;**
- 2. oddala zażalenie w pozostałym zakresie;**
- 3. oddala wniosek pełnomocnika skarżącego o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu zażaleniowym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. postanowieniem z dnia 30 sierpnia 2014 r. odrzucił skargę kasacyjną ubezpieczonego B. G. od wyroku tegoż Sądu z dnia 16 maja 2014 r. w sprawie o świadczenie rehabilitacyjne (pkt I) oraz oddalił wniosek ubezpieczonego o ustanowienie pełnomocnika z urzędu celem wniesienia skargi kasacyjnej (pkt II).

W uzasadnieniu postanowienia podano, że w dniu 16 maja 2014 r. Sąd Okręgowy wydał wyrok, którym oddalona została apelacja ubezpieczonego B. G. od wyroku Sądu Rejonowego w G. z dnia 27 stycznia 2014 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji organu rentowego odmawiającej ubezpieczonemu prawa do świadczenia rehabilitacyjnego. Sąd Okręgowy wskazał, że pełnomocnik z urzędu ubezpieczonego, zgodnie ze złożonym wnioskiem, otrzymał wyrok wraz z uzasadnieniem w dniu 6 czerwca 2014 r. Jednocześnie w dniu 21 maja 2014 r. ubezpieczony samodzielnie złożył wniosek o doręczenie mu wyroku wraz z uzasadnieniem, który został mu doręczony w dniu 23 czerwca 2014 r. Ubezpieczony w dniu 21 sierpnia 2014 r. wniósł osobiście skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 16 maja 2014 r. wraz z wnioskiem o przyznanie mu z powodu ubóstwa pełnomocnika z urzędu celem wniesienia skargi kasacyjnej.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy odrzucił skargę kasacyjną ubezpieczonego jako spóźnioną, a wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu oddalił jako bezzasadny. W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy podniósł, że pełnomocnik ubezpieczonego zgodnie ze złożonym wnioskiem otrzymał w dniu 6 czerwca 2014 r. wyrok wraz z uzasadnieniem, co powoduje, że termin do wniesienia skargi kasacyjnej bądź wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do złożenia takowej skargi upłynął ubezpieczonemu w dniu 6 sierpnia 2014 r. Ubezpieczony reprezentowany był przez fachowego pełnomocnika i dlatego termin do wniesienia skargi kasacyjnej rozpoczął się w momencie, kiedy pełnomocnik z urzędu złożył wniosek o uzasadnienie wyroku Sądu drugiej instancji, a nie kiedy ubezpieczony samodzielnie złożył taki wniosek. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 lipca 2012 r., I UZ 81/12 (LEX nr 1274958) stwierdził bowiem, że samo wydanie przez sąd drugiej instancji prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie nie stanowi przeszkody, aby ustanowiony w tej sprawie pełnomocnik podejmował skutecznie działania związane z fazami postępowania poprzedzającymi definitywne zamknięcie drogi do wniesienia skargi kasacyjnej, czyli poprzedzającymi wydanie przez sąd drugiej instancji ostatecznego orzeczenia kończącego postępowanie jako całość. Dopuszczalne i mieszczące się z mocy samego prawa w zakresie pełnomocnictwa procesowego jest dokonywanie czynności przez ustanowionego przez sąd pełnomocnika już po wydaniu

prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie dotyczących faz poprzedzających wszczęcie postępowania kasacyjnego. Z powyższych względów Sąd Okręgowy uznał, że termin do wniesienia skargi kasacyjnej jest jeden i jeżeli za stronę działa pełnomocnik z urzędu, to termin ten liczy się od dnia doręczenia pełnomocnikowi wyroku z uzasadnieniem, a nie stronie, nawet jeżeli ona również wniosła o sporządzenie uzasadnienia wyroku w terminie, tak jak miało to miejsce w rozpoznawanej sprawie. Skoro skarga ubezpieczonego została złożona po upływie dwumiesięcznego terminu do jej wniesienia, to jako spóźniona na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. podlegała odrzuceniu.

Powyższe okoliczności, zdaniem Sądu Okręgowego, zadecydowały również o oddaleniu wniosku ubezpieczonego o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi kasacyjnej.

Postanowienie Sądu Okręgowego zostało w całości zaskarżone przez ubezpieczonego, działającego przez pełnomocnika z urzędu. Postanowieniu zarzucono naruszenie przepisów postępowania w zakresie, który miał istotny wpływ na wynik sprawy, a w szczególności: 1) art. 398⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 112 k.c. w związku z art. 165 § 1 k.p.c. przez uznanie, że skarga kasacyjna wymaga odrzucenia, albowiem termin na jej wniesienie minął 6 sierpnia 2014 r.; 2) art. 398⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 133 § 1 i 3 k.p.c. i art. 118 § 2 k.p.c. przez odrzucenie skargi kasacyjnej jako wniesionej po upływie terminu wobec przyjęcia, że termin początkowy do wniesienia skargi kasacyjnej rozpoczyna się od daty doręczenia wyroku oddalającego apelację wraz z uzasadnieniem pełnomocnikowi z urzędu, pomimo wygaśnięcia pełnomocnictwa i złożenia przez ubezpieczonego wniosku o doręczenie mu uzasadnienia wyroku; 3) art. 124 § 3 i 4 k.p.c. oraz art. 398⁵ § 1 k.p.c. przez oddalenie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi kasacyjnej jako złożonego po upływie ustawowego terminu; 4) art. 133 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 118 § 1 k.p.c. i art. 91 k.p.c. poprzez doręczenie pełnomocnikowi z urzędu, którego umocowanie wygasło wraz z zakończeniem postępowania w drugiej instancji, zaskarżonego postanowienia w przedmiocie odrzucenia skargi kasacyjnej.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w punkcie I odrzucającym skargę kasacyjną, a w konsekwencji o uchylenie punktu II

zaskarżonego postanowienia w przedmiocie oddalenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu a także o zasądzenie nieopłaconych kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu. W uzasadnieniu zażalenia wskazano, że skoro ubezpieczony samodzielnie zgłosił wniosek o doręczenie mu wyroku Sądu Okręgowego z dnia 16 maja 2014 r. wraz z uzasadnieniem, to bieg terminu do wniesienia skargi kasacyjnej od tegoż wyroku rozpoczyna się właśnie od daty doręczenia mu jako stronie tego orzeczenia. Sam fakt skorzystania przez pełnomocnika z urzędu z możliwości wystąpienia z wnioskiem o uzasadnienie i doręczenie wyroku nie powinien przesądzać o terminie początkowym do wniesienia skargi kasacyjnej, gdyż tak naprawdę - zgodnie z treścią art. 118 § 2 k.p.c. - pełnomocnik obowiązany był zastępować ubezpieczonego jedynie do czasu prawomocnego zakończenia postępowania w drugiej instancji, a tym samym mógł, ale przecież wcale nie musiał występować o uzasadnienie wyroku. W ocenie skarżącego powyższe okoliczności wskazują, że w niniejszej sprawie istniał wyłącznie jeden termin do wniesienia skargi kasacyjnej, który należy liczyć od dnia doręczenia mu wyroku wraz z uzasadnieniem, ponieważ poprzez złożenie przez niego wniosku o doręczenie wyroku wraz z uzasadnieniem, doszło do wyłączenia doręczenia orzeczenia pełnomocnikowi, a tym samym otrzymany przez pełnomocnika uzasadniony wyrok miał charakter jedynie informacyjny. W rezultacie skarżący zarzucił, że zawarty w jego piśmie z dnia 21 sierpnia 2014 r. wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi kasacyjnej został złożony stosownie do terminu wskazanego w art. 124 § 3 k.p.c. w związku z art. 398⁵ k.p.c., a tym samym wniosek ten nie powinien zostać oddalony jako spóźniony.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Analizę prawidłowości zaskarżonego postanowienia należy rozpocząć od przypomnienia, że zgodnie z art. 394¹ k.p.c. zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną oraz na postanowienie sądu drugiej lub pierwszej instancji odrzucające skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (§ 1). Zażalenie

do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (§ 1¹). W sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna, zażalenie przysługuje także na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 398¹ k.p.c., a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji (§ 2).

W świetle powyższego przepisu niedopuszczalne jest zażalenie do Sądu Najwyższego na postanowienie oddalające wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu bowiem nie jest to postanowienie kończące postępowanie w sprawie i na podstawie art. 373 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c. zażalenie w części dotyczącej rozstrzygnięcia zawartego w punkcie II postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 30 sierpnia 2014 r. podlegało odrzuceniu jako niedopuszczalne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 1998 r., II UZ 26/98, OSNAPIUS 1999 nr 9, poz. 320). Ubocznie godzi się jednak zauważyć, że stosownie do treści art. 117 § 6 k.p.c. wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, zgłoszony po raz pierwszy w postępowaniu apelacyjnym, kasacyjnym lub postępowaniu ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, sąd przekazuje do rozpoznania sądowi pierwszej instancji, chyba że uzna wniosek za uzasadniony.

Całkowicie nieuzasadnione jest natomiast zażalenie na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej. W tej kwestii w pierwszej kolejności należy zauważyć, że odrzucona przez Sąd drugiej instancji jako spóźniona skarga kasacyjna została sporządzona osobiście przez ubezpieczonego, który nie jest jedną z osób wyszczególnionych w art. 87¹ § 2 k.p.c. Zgodnie z treścią art. 87¹ § 1 k.p.c. w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych. Wynikający z tego przepisu wymóg reprezentowania strony przez adwokata lub radcę prawnego dotyczy także czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, które podejmowane są przed sądami powszechnymi. W świetle art. 87¹ k.p.c. sporządzenie środka zaskarżenia do Sądu Najwyższego osobiście przez stronę nieposiadającą zdolności postulacyjnej jest dotknięte brakiem nieusuwalnym i

powoduje konieczność odrzucenia go na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c., jako niedopuszczalnego, bez wezwania do uzupełnienia tego braku (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 marca 2006 r., III CZ 5/06, LEX nr 584755; z dnia 5 października 2010 r., IV CZ 67/12, LEX nr 1232817; z dnia 23 lutego 2012 r., V CZ 132/11, LEX nr 964456; z dnia 31 stycznia 2014 r., II CZ 84/12, LEX nr 1231501; z dnia 30 września 2014 r., I UZ 14/14, LEX nr 1565757; z dnia 6 lutego 2015 r., II CZ 99/14, LEX nr 1652384). Uzupełnienie, czy też poparcie przez profesjonalnego pełnomocnika skargi kasacyjnej, wniesionej przez stronę osobiście, nie spełnia wymagań określonych w art. 87¹ § 1 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 marca 2008 r., II CZ 2/08, LEX nr 6272216 oraz z dnia 11 maja 2010 r., II PZ 11/10, LEX nr 603835).

Sumując powyższe stwierdzić należy, że wniesienie skargi kasacyjnej przez podmiot nieposiadający zdolności postulacyjnej uprawniającej do podejmowania czynności procesowych przed Sądem Najwyższym (art. 87¹ k.p.c.) powoduje, iż ten środek zaskarżenia dotknięty jest nieusuwalnym brakiem formalnym i podlega odrzuceniu. Oceny konsekwencji wynikających z wniesienia skargi kasacyjnej z naruszeniem wymogu wynikającego z art. 87¹ § 1 k.p.c. nie zmienia okoliczność, iż ubezpieczony, przed złożeniem osobiście skargi kasacyjnej, wystąpił z wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia i wniesienia skargi kasacyjnej. Złożenie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu nie wyłącza bowiem przymusu adwokacko-radcowskiego przy wniesieniu skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2015 r., II CZ 99/14, LEX nr 1652384).

Nie ma też racji skarżący zarzucając, że skarga kasacyjna została złożona w terminie, o którym mowa w art. 398⁵ § 1 k.p.c. W myśl ukształtowanej linii judykatury umocowanie pełnomocnika wyznaczonego z urzędu obejmuje - zgodnie z art. 91 k.p.c. w związku z art. 118 k.p.c. - również prawo do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji. Jak trafnie zauważył Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia wprawdzie jest to czynność procesowa podejmowana po ogłoszeniu wyroku Sądu drugiej instancji, ale funkcjonalnie związana z postępowaniem przed tym Sądem. Czynność ta warunkuje możliwość, ale nie powoduje wszczęcia postępowania

przed Sądem Najwyższym na skutek skargi kasacyjnej. Nie jest to więc czynność procesowa, o której stanowi art. 87¹ § 1 k.p.c., związana z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, podejmowana przed sądem niższej instancji (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 22 kwietnia 2010 r., II CZ 5/10, LEX nr 686376; z dnia 27 lipca 2012 r., I UZ 81/12, LEX nr 1274958; z dnia 21 maja 2014 r., II CZ 18/14, LEX nr 1486973). Skoro pełnomocnik z urzędu skarżącego ustanowiony dla niego postanowieniem Sądu Rejonowego w dniu 6 czerwca 2014 r. - stosownie do złożonego wniosku - otrzymał wyrok wraz z uzasadnieniem, to termin do wniesienia skargi kasacyjnej upływał skarżącemu z dniem 6 sierpnia 2014 r.

Wbrew odmiennemu twierdzeniu skarżącego, jeżeli ustanowiono pełnomocnika procesowego lub osobę upoważnioną do odbioru pism sądowych, to zgodnie z treścią art. 133 § 3 k.p.c. doręczenia należy dokonać tym osobom. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o doręczeniach mają charakter obligatoryjny, co oznacza, że wiążą zarówno sąd, jak i strony, wyłączając wszelką swobodną dyspozycję stron, co do sposobu doręczania przesyłek sądowych. Przepis art. 133 § 3 k.p.c. ma zastosowanie także wtedy, gdy sama strona zgłosi wniosek o doręczenie pisma (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 kwietnia 2005 r., I CZ 20/05, LEX nr 603156; z dnia 15 listopada 2006 r., V CZ 77/06, LEX nr 607576; z dnia 10 lipca 2007 r., II PZ 28/07, LEX nr 964463; z dnia 28 sierpnia 2007 r., I CZ 97/07, LEX nr 897932; z dnia 15 stycznia 2015 r., IV CZ 81/14, LEX nr 1648719), a zatem doręczenie pisma sądowego lub procesowego samej stronie, a nie pełnomocnikowi oznacza naruszenie przepisów postępowania. W tym aspekcie warto odwołać się również do postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 czerwca 2011 r., Ts 216/09 (OTK-B 2011 nr 3, poz. 233), który uznał, że przyjęcie określonego standardu związanego z doręczeniami, będącego odejściem od zasady rozporządzalności formalnej, rozumianej jako rozporządzanie przez uczestników postępowania poszczególnymi czynnościami, stanowi gwarancję prawidłowości doręczeń, gdyż pozostawienie w tym zakresie swobody stronom nie pozwalałoby sprostać potrzebom praktyki, a zatem sąd doręcza pisma ustanowionemu pełnomocnikowi także w sytuacji, gdy o doręczenie wystąpiła sama strona.

Z tych względów zażalenie w pozostałym zakresie, jako bezzasadne, podlegało oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy oddalił wniosek pełnomocnika z urzędu skarżącego o zasądzenie od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu według norm przepisanych, ponieważ zgodnie z § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.), wniosek o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej powinien zawierać oświadczenie, że opłaty nie zostały zapłacone w całości lub w części. Sformułowanie tego przepisu nie pozostawia wątpliwości, że wspomniane oświadczenie powinno być wyraźnie sformułowane we wniosku radcy prawnego o przyznanie od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy udzielonej stronie postępowania z urzędu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2012 r., V CZ 133/11, LEX nr 1215161). Brak takiego oświadczenia wywołuje skutki materialnoprawne polegające na utracie prawa do wynagrodzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2011 r., III SPP 27/11, LEX nr 1106755 oraz postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 grudnia 2014 r., Ts 178/14, OTK-B 2014 nr 6, poz. 626).